

Rok III.

Nr. 10 (34).

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO

Lublin, Październik 1931 r.

TREŚĆ.

Część urzędowa.

A. (Zarządzenia ogólne).

Pozycja.	Str.
104 Uchwała Rady Ministrów z dnia 9 września 1931 r. w sprawie statutu organizacyjnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	238
105. Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lubelskiego z dnia 24/IX. 1931 r. Nr. O.-22384/31 do P.P. Inspektorów szkolnych, Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych w Okręgu w sprawie odprawy drużynowych Chorągwi Harcerskiej	243

B. (Szkolnictwo powszechne).

106. Odpis okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 8 lipca 1931 roku Nr. II.-14893/31 w sprawie instrukcji w sprawie redukcji w planach godzin nauki w publicznych szkołach powszechnych	243
---	-----

C. (Szkolnictwo średnie).

107. Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. II.-19619/31 w sprawie taks i opłat szkolnych w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących	252
---	-----

D. Seminarja nauczycielskie).

108. Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 sierpnia 1931 r. w sprawie taks i opłat szkolnych w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych	255
109. Ruch służbowy	258
110. Komunikaty	261

111. Część nieurzędowa.

Z organizacji i metodyki ćwiczeń cielesnych w szkole powszechnej	263
Kursy społeczno-oświatowe w zakładach kształcenia nauczycieli Okręgu Szkolnego Lubelskiego	265
Wakacyjne kursy oświatowe w Puławach	267
Komunikaty	269
Ogłoszenie	272

I. CZĘŚĆ URZĘDOWA.

A. (Zarządzenia ogólne).

104.

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 9 września 1931 r.

*w sprawie statutu organizacyjnego Ministerstwa Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego.*

§ 1.

Zatwierdza się dołączony do niniejszej uchwały statut organizacyjny Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 2

Wykonanie uchwały niniejszej porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 3.

Uchwała niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w „Monitorze Polskim”.

Równocześnie tracą moc obowiązującą dotychczasowe przepisy w sprawie statutu organizacyjnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, ogłoszone w „Monitorze Polskim”

Prezes Rady Ministrów:

(-) A. Prystor.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(-) J. Jędrzejewicz.

Załącznik do uchwały Rady Ministrów
z dnia 9 września 1931 r. (poz. 287).

STATUT ORGANIZACYJNY

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 1.

W skład Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wchodzi: Biuro Personalne, 5 departamentów: I. Ogólny, II. Szkolnictwa Ogólnokształcącego, III. Szkolnictwa Zawodowego, IV. Nauki i Sztuki,

V. Wyznań Religijnych, oraz nie wchodzący w skład Departamentów Wydział Archiwów Państwowych.

Na czele Departamentu Ogólnego oraz jednego z pozostałych Departamentów stoją Podsekretarze Stanu, pozostałymi Departamentami kierują dyrektorowie Departamentów. Na czele Biura Personalnego stoi Szef Biura Personalnego, na czele Wydziału Archiwów Państwowych stoi Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych.

Szef Biura Personalnego i Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych podlegają bezpośrednio Ministrowi względnie wyznaczonemu przez Niego Podsekretarzowi Stanu.

§ 2.

Biuro Personalne opracowuje w porozumieniu z właściwymi departamentami projekty ustaw, rozporządzeń i zarządzeń o charakterze normatywnym w sprawach osobowych; współpracuje w ustalaniu zasad organizacji personalnej i szkoleniu personelu urzędniczego; w porozumieniu z właściwymi Departamentami załatwia sprawy osobowe profesorów i nauczycieli wszelkich kategorii szkół, podległych Ministerstwu, oraz urzędników i niższych funkcjonariuszów Ministerstwa i podległych mu władz, urzędów i instytucji; załatwia sprawy uposażeniowe, emerytalne, sprawy związane z zaopatrzeniem, opartem na specjalnych tytułach prawnych; prowadzi obronę w sprawach personalnych przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym; załatwia sprawy odznaczeń; prowadzi ewidencję i statystykę personalną profesorów i nauczycieli oraz urzędników i niższych funkcjonariuszów.

§ 3.

Departament Ogólny składa się z 5 Wydziałów: 1) Organizacyjno-Prawnego, 2) Budżetowo-Rachunkowego, 3) Polityki Oświatowej, 4) Programowego i 5) Wychowania Fizycznego i Higieny Szkolnej; nadto w skład Departamentu Ogólnego wchodzi Sekretariat Ministra.

1. *Wydział Organizacyjno-Prawny* załatwia sprawy organizacji Ministerstwa oraz władz i urzędów Ministerstwu podległych, ustala zasady organizacji personalnej, załatwia sprawy organizacji i metod pracy w Ministerstwie i w urzędach podległych, sprawy szkolenia personelu urzędniczego, ustala w porozumieniu z innymi Wydziałami ostateczną redakcję ustaw i rozporządzeń i uzgadnia je z innymi Ministerstwami, opinuje ostateczną redakcję wszelkich zarządzeń o charakterze normatywnym, przygotowuje kodyfikację przepisów oraz ustala i opracowuje wykładnię w zakresie ustawodawstwa wykonywanego przez Ministerstwo i podległe mu władze, urzędy i instytucje, opinuje ustawy i rozporządzenia innych Ministerstw, załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Ministra do Prezydenta Rzeczypospolitej, ciał ustawodawczych i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Rady Ministrów i Ministrów oraz do Prokuratury Generalnej R. P., przygotowuje obronę i prowadzi sprawy przed trybunałami prawa publicznego, o ile sprawy te nie należą do kompetencji Biura Personalnego; załatwia sprawy fundacyj i zapisów, których przedmiot wchodzi w zakres kompetencji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; załat-

wia sprawy ogólne, o ile nie należą do zakresu działania poszczególnych Wydziałów Ministerstwa lub sekretarjatu Ministra.

2. *Wydział Budżetowo-Rachunkowy* opracowuje w porozumieniu z Departamentami budżet Ministerstwa pod względem redakcyjnym i rachunkowym, załatwia sprawy związane z wykonaniem budżetu pod względem rachunkowo-kasowym, czuwa nad prawidłowym wykonaniem budżetu, prowadzi rachunkowość zarządu centralnego Ministerstwa, sporządza zamknięcia rachunkowe, opracowuje przepisy i instrukcje rachunkowo-gospodarcze w porozumieniu z Departamentami, kontroluje czynności finansowo-gospodarcze w drodze badania sprawozdań i bilansów w drodze inspekcji organów, wykonywujących te czynności.

3. *Wydział Polityki Oświatowej* prowadzi badania nad stanem, potrzebami i postępowaniem oświaty i kultury w Polsce, opracowuje ogólny program oświatowy i wychowawczy i ustala wytyczne akcji oświatowej i wychowawczej na podłożu ogólnych zagadnień państwowych, opracowuje zagadnienia całokształtu ustroju oświaty i kultury, ustala wytyczne w zakresie organizacji szkół wszelkich typów i stopni, załatwia sprawy języka nauczania i opracowuje odnośne przepisy, załatwia sprawy związane z międzynarodowymi zobowiązaniami Rzeczypospolitej w zakresie oświatowym i kulturalnym, opinuje sprawy ze stanowiska polityki oświatowej, prowadzi akcję informacyjno-propagandową, opracowuje zagadnienia i załatwia sprawy związane z potrzebami oświatowo-kulturalnymi obywateli polskich zagranicą.

W skład Wydziału wchodzi Biblioteka Ministerstwa.

4. *Wydział Programowy* organizuje opracowywanie programów nauki dla szkół i kursów ogólnokształcących i zawodowych oraz ustala ostateczną ich redakcję, łącznie z innymi Departamentami bada metody i wyniki nauczania i wychowania na terenie szkół i kursów ogólnokształcących i zawodowych, a w związku z tem opracowuje instrukcje i zarządzenia normatywne; załatwia sprawy związane z oceną książek i środków naukowych do użytku w szkołach ogólnokształcących i zawodowych oraz sprawy urządzeń warsztatów szkolnych.

W skład Wydziału Programowego wchodzi Oddział Budownictwa Szkolnego, który opracowuje przepisy i instrukcje w zakresie budownictwa szkolnego z punktu widzenia potrzeb szkolnych i w zakresie wewnętrznego urządzenia szkół różnego typu, opracowuje typowe szkice, projekty, kosztorysy i t. p. budynków szkolnych i ich wewnętrznego urządzenia oraz opinuje sprawy związane z budownictwem szkolnym.

5. *Wydział Wychowania Fizycznego i Higieny Szkolnej* obejmuje wszystkie sprawy z dziedziny wychowania fizycznego, przysposobienia wojskowego i higieny szkolnej, należące do zakresu działania Ministerstwa, a w tem i sprawy kształcenia i doksztalcenia nauczycieli wychowania fizycznego i lekarzy szkolnych.

6. *Sekretarjat Ministra* obejmuje sekretarjat osobisty Ministra, kancelarję główną, Intendenturę oraz Administrację wydawnictw.

§ 4.

Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego składa się z 3-ch wydziałów: 1) wydział szkolnictwa powszechnego, 2) szkolnictwa średniego, 3) oświaty pozaszkolnej.

1. *Wydział Szkolnictwa Powszechnego* załatwia w zakresie szkolnictwa powszechnego i specjalnego sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem odnośnych ustaw i przepisów, nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy zaspakajania potrzeb rzeczowych, dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej, sprawy kwalifikacyj nauczycieli szkół powszechnych oraz sprawy związane z wychowaniem przedszkolnym.

2. *Wydział Szkolnictwa Średniego* załatwia w zakresie szkolnictwa średniego ogólnokształcącego i zakładów kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy zaspakajania potrzeb rzeczowych, sprawy dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej oraz sprawy kwalifikacyj nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli.

3. *Wydział Oświaty Pozaszkolnej* załatwia sprawy ustawodawstwa i organizacji oświaty pozaszkolnej oraz nadzoru nad wykonywaniem odnośnych ustaw i przepisów, sprawuje opiekę społeczno-wychowawczą i kulturalno-oświatową, prowadzoną przez instytucje państwowe, samorządowe i społeczne i opracowuje instrukcje w tym zakresie, załatwia sprawy potrzeb rzeczowych oświaty pozaszkolnej oraz sprawy kształcenia i dokształcania pracowników oświatowych.

§ 5.

Departament Szkolnictwa Zawodowego składa się z 3-ch wydziałów: 1) szkół techniczno-przemysłowych, 2) szkół rzemieślniczo-przemysłowych oraz 3) szkół handlowych i gospodarczych.

1. *Wydział Szkół Techniczno-Przemysłowych* załatwia w zakresie i kursów technicznych i techniczno-przemysłowych (mechanicznych, elektro-technicznych, chemicznych, budowlanych, drogowych, mierniczych, kolejowych i t. p.) sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy zaspakajania potrzeb rzeczowych, sprawy dokształcania nauczycieli i pracowników pedagogicznych administracji szkolnej, sprawy kwalifikacyj i doboru nauczycieli tych uczelni.

2. *Wydział Szkół Rzemieślniczo-Przemysłowych* załatwia w zakresie szkół rzemieślniczych, rzemieślniczo-przemysłowych, mistrzowskich oraz zakładów (instytucyj), mających charakter szkół rzemieślniczo - przemysłowych lub mistrzowskich jako też odnośnych kursów i szkół dokształcających, sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy

zaspakajania potrzeb rzeczowych; sprawy kształcenia i dokształcania nauczycieli i instruktorów oraz pracowników pedagogicznych administracji szkolnej, sprawy kwalifikacyj i doboru nauczycieli tych uczelni.

3. *Wydział Szkół Handlowych i Gospodarczych* załatwia w zakresie szkół handlowych gospodarczych i agrotechnicznych oraz odnośnych kursów i szkół dokształcających sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem, sprawy zaspakajania potrzeb rzeczowych; sprawy kształcenia i dokształcania nauczycieli oraz dokształcania pracowników pedagogicznych administracji szkolnej, sprawy kwalifikacyj i doboru nauczycieli tych szkół.

§ 6.

Departament Nauki i Sztuki składa się z 2-ch wydziałów: 1) nauki i 2) sztuki.

1. *Wydział Nauki i Szkół Wyższych* załatwia sprawy związane z organizacją nauki i popieraniem polskiej twórczości naukowej w kraju i zagranicą, a w szczególności sprawy instytucyj naukowych, zakładów badawczych i muzeów (z wyjątkiem muzeów sztuki), bibliotek naukowych i uniwersyteckich, sprawy stosunków naukowych polskich z zagranicą, sprawy wydawnictw naukowych, przygotowywania pracowników naukowych, wreszcie sprawy ochrony przyrody i opieki nad zabytkami przedhistorycznymi— w zakresie szkolnictwa wyższego załatwia sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru nad wykonywaniem ustaw i przepisów, sprawy doboru profesorów i pomocniczych sił naukowych oraz sprawy opieki nad młodzieżą akademicką.

2. *Wydział Sztuki* obejmuje sprawy opieki nad twórczością w zakresie sztuk plastycznych literatury, muzyki i teatrów oraz sprawy udostępnienia społeczeństwu dorobku wymienionej twórczości; załatwia w zakresie szkół artystyczno-plastycznych przemysłu artystycznego, szkół i kursów dramatycznych, muzycznych, filmowych i rytmiczno-plastycznych itp., sprawy ustawodawstwa, organizacji programów, nadzór nad nauczaniem i wychowaniem oraz sprawy zaspakajania potrzeb rzeczowych i personalnych tych uczelni; obejmuje sprawy opieki nad zabytkami.

§ 7.

Departament Wyznań Religijnych załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Państwa do wyznania katolickiego, innych wyznań chrześcijańskich i wyznań niechrześcijańskich.

§ 8.

Wydział Archiwów Państwowych obejmuje zarząd archiwów państwowych i ich kompletowanie oraz rewindykację państwowych zbiorów archiwalnych w kraju i z zagranicy, ochronę zabytków archiwalnych i opiekę naukową i techniczną nad archiwami i zbiorami archiwalnymi niepaństwowymi.

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lubelskiego

z dnia 24/IX. 1931 r. Nr. O.-22384/31

do P. P. Inspektorów szkolnych, Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych w Okręgu

w sprawie odprawy drużynowych Chorągwi Harcerskiej.

Oddział Lubelski Komendy Chorągwi Harcerskiej Żeńskiej w Lublinie organizuje w dniach 17 i 18 października b. r. odprawę drużynowych.

Celem umożliwienia drużynowym, względnie opiekunkom drużyn, wzięcia udziału w omawianej odprawie, która odbędzie się w Lublinie, w oznaczonym wyżej terminie, zezwalam na zwolnienie od zajęć szkolnych i udzielenie na ten czas urlopu tym harcerkom, które wezmą udział w zjeździe.

Wskazanem byłoby, aby w tej odprawie wzięły także udział Opiekunki drużyn.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) J. Komornicka
Okręgowy Wizytator Szkół.

B. (Szkolnictwo powszechne).

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH
i OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Odpis.

— o —

Warszawa
dnia 8 lipca 1931 roku
Nr. II-14893/31.

Instrukcja w sprawie redukcji w planach godzin nauki w publicznych szkołach powszechnych.

I. Zgodnie z p. 3 okólnika Nr. II-6291/31 ilościowe granice redukcji godzin nauczania w poszczególnych oddziałach szkół siedmio, sześć, pięć i czteroklasowych (oraz w oddziałach III i wyższych szkół trzyklasowych)

nie powinny przekraczać 2 — 4 godzin. Jednakże przy redukcjach należy z reguły unikać zmniejszania liczby godzin, poświęconych na naukę języka polskiego oraz rachunków. Ponieważ zaś grupa przedmiotów artystyczno-technicznych wraz z ćwiczeniami cielesnymi najczęściej dotychczas odczuwa braki bądź w zaopatrzeniu w odpowiednie urządzenia, bądź też w odpowiednim przygotowaniu nauczycieli, przeto przedmioty tej grupy będą z reguły najczęściej podlegały redukcjom.

W podanych poniżej przykładach zredukowanych planów godzin, ilość godzin, przeznaczonych na te przedmioty, wskazana jest częstokroć w łącznej ilości na wszystkie te 4 przedmioty. W ten sposób każda szkoła przy układaniu rozkładu lekcji może (w granicach wskazanych dla całej grupy) indywidualizować w zależności od warunków lokalnych przydział godzin dla poszczególnych przedmiotów tej grupy.

Takie komasowanie w planach godzin wymienionych przedmiotów umożliwia nadto okresowe stosowanie ograniczeń, przewidzianych w ust. 1 punktu 3 wspomnianego okólnika. Osobna uwaga co do ograniczenia czasu, poświęconego na wspomniane przedmioty, odnosi się do szkoły jednoklasowej. Tutaj redukcja godzin może nastąpić w zakresie osobnej nauki głośniejszych przedmiotów artystyczno-technicznych (rysunku, robót ręcznych, śpiewu) i ćwiczeń cielesnych, przytem i tu należy stosować, o ile to jest celowe, pewną okresowość w ograniczeniach z uwagą między innymi na to, aby w miesiącach ciepłych były możliwie wyzyskane dogodniejsze warunki uprawiania ćwiczeń cielesnych. Przy ogólnej dbałości o związek między różnymi działami nauczania należy w szczególności starać się możliwie wynagradzać wydatniejszym stosowaniem rysunku, robót ręcznych i śpiewu przy nauce innych przedmiotów wprowadzone w rzeczywistości oszczędności w tym zakresie.

Wreszcie należy zauważyć, że w żadnym wypadku nie może ulec redukcji liczba godzin, przeznaczonych na naukę religii.

II. W przypadkach odchylenia od normalnej organizacji pracy zastępuje na uwagę nietypowe łączenie oddziałów. Otóż gdy występuje uzasadniona celowością potrzeba takiego łączenia, wypadnie stworzyć plan godzin, nieodpowiadający żadnemu normalnie przewidzianemu. Przy układaniu takiego planu należy kierować się wytycznymi następującymi: a) redukcja godzin może w pierwszym rzędzie być stosowana do przedmiotów grupy artystyczno-technicznej; b) ponieważ przez łączenie paru oddziałów w jeden komplet lekcyjny mogą zjawić się (lub powiększyć ilościowo) godziny zajęć cichych, co oczywiście wpływa na osłabienie skuteczności nauki w tych godzinach, możliwe jest i wskazane powiększenie liczby godzin, przeznaczonych na naukę języka polskiego, ewentualnie i innych przedmiotów.

W podanych poniżej przykładach wskazany jest plan godzin w połączonych oddziałach IV i V szkoły sześcioklasowej, ułożony przy uwzględnieniu powyższych wytycznych.

III. Przy tworzeniu oddziałów równoległych (bez powiększania ilości nauczycieli) redukcję liczby godzin nauki należy każdorazowo dostosować do liczby oddziałów, w taki sposób, aby ogólna liczba nauczycieli była jak najmniejsza, a wyzyskanie wymiaru ich pracy jak najzupełniejsze.

W wypadkach wyjątkowych, dla niewątpliwych korzyści, nie dających się inaczej osiągnąć, można w szkołach siedmio, sześć i pięcioklasowych jeszcze dalej obniżyć liczbę godzin w oddziale I do 16 i oddziale II do 17, jak w szkołach czteroklasowych. Możliwe wreszcie, gdy liczba godzin nieodzownie potrzebnych dla całej szkoły, jest niewiele większa od liczby godzin, jakich można wymagać od kierownika i nauczycieli, zatrudnić jednego lub kilku nauczycieli w pewnej liczbie godzin nadliczbowych, o ile są one jeszcze do rozporządzenia.

IV. Co do ilości godzin dla kierowników szkół, to zależy ona w znacznej mierze od liczby klas oraz ilości zatrudnionych w szkole nauczycieli. Jeżeli ogólna liczba godzin lekcyjnych w szkole wynosi A, a mamy w niej zatrudnionych nauczycieli n i kierownika, to liczba godzin dla kierownika wyrażałaby się różnicą:

$$A - n \cdot 30$$

O ile nadto w szkole są nauczyciele, zatrudnieni w niepełnej liczbie godzin (np. uczący religji), lub też niektórzy nauczyciele mają godziny nadliczbowe, co wszystko razem stanowi tygodniowo m takich godzin, to liczba godzin dla kierownika wyniesie

$$A - n \cdot 30 - m$$

Należy tak dobrać A (stosując redukcję w pełnej lub też ograniczonej mierze), by liczba godzin dla kierownika odpowiadała potrzebom i organizacji szkoły, przyczem winny być zastosowane wskazówki ust. ostatniego p. 1 okólnika z dnia 19 marca 1931 r. Nr. II-6291/31.

V. Plany, zamieszczone poniżej i opatrzone tytułem „Zredukowany plan godzin szkolnych”, obejmują zespół redukcji, które można stosować zależnie od potrzeby w całości lub częściowo. Plany te nie wyłączają osiągnięcia tych samych oszczędności w sposób nieco odmienny—posiadają tedy charakter przykładowy i doradczy, o ile chodzi o szczegółowy rozkład uchyleń na oddziały i przedmioty. Co się tyczy ram ilościowych, redukcje winny pozostać naogół w obrębie granic, zakreślonych w punkcie 3 okólnika z dnia 19 marca r.b. — wykraczanie poza te granice (t. j. jeszcze większe zmniejszanie liczby godzin nauki) jest możliwe jedynie wyjątkowo w przypadkach, gdy konieczność i celowość takiego przekroczenia zostanie niewątpliwie stwierdzona oraz gdy zgodę na to wyrazi Kuratorjum.

ZREDUKOWANE PLANY GODZIN SZKOLNYCH.

UWAGA. W podanych poniżej tabelach zaznaczona została w nawiasach liczba godzin w planie normalnym. Tam gdzie liczba godzin nie uległa zmniejszeniu, podana została jedna liczba, wyrażająca ilość godzin zarówno w planie normalnym, jak i zredukowanym.

A. SZKOŁA SIĘDMIOKLASOWA.

	O									
	I	II	D	D	Z	I	A	Ł	Y	VII
Religia	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Język Polski	14	7	przec. 5 1/2* (6)		6	4	4	4	4	4
Język nowożytny obcy .	—	—	—		—	5	5	3	3	3
Historia	—	—	przec. 1 1/2* (2)		2	2	2	2	2	2
Geografia	—	—	3** (4)		2	2	2	2	2	2
Nauka o przyrodzie . . .	—	—	—		2	2	2	2	2	5
Rachunki z geometrią .	6	4	4		4	4	4	4	4	4
Rysunek	4	3 (4)	2		2	—	—	—	—	—
Roboty ręczne	2	2 (2)	2 (3)		2	2 (4)	—	—	—	—
Śpiew	2	2 (2)	2		2	7 (9)	—	9 (11)	8 (10)	—
Ćwiczenia cieleśne . . .	4	4 (3)	2 (3)		2 (3)	—	—	—	—	—
RAZEM	17 (18)	19 (22)	24 (28)	26 (29)	28 (30)	28 (30)	28 (30)	28 (30)	28 (30)	28 (30)

*) Można w jednym półroczu dać 6 godzin języka polskiego, 1 — historii, w drugim — 5 godzin języka polskiego, 2 historii.
 **) Można przewidzieć w jednym półroczu 2 godziny na geografję, 1 godzinę na naukę o przyrodzie, a w drugim — 1 godzinę na geografję, 2 na naukę o przyrodzie.

B. SZKOŁA SZEŚCIOKLASOWA.

	I	II	III	IV	V	VI	VII
	O D D Z I A Ł Y						
	równocześnie w jednej izbie						
Religia	2	2	2	2	2	2	2
Język polski	$\frac{14}{2}$ $\frac{16}{(2)}$	7	przec. $5\frac{1}{2}$ (6)	5	4	4	4
Język nowożytny obcy .	—	—	—	—	4	3	3
Historja	—	—	przec. $1\frac{1}{2}$ (2)	2	2	2	4
Geografia	—	—	3 (4)	2	2	2	4
Nauka o przyrodzie . .	—	—	—	2 (3)	2	4	4
Rachunki z geometrią .	$\frac{6}{2}$	4	4	4	4	4	4
Rysunek	$\frac{4}{2}$	3 (4)	2 (3)	2 (4)	7 (10)	—	7 (9)
Roboty ręczne	$\frac{2}{2}$	2 (2)	2	2	—	—	—
Śpiew	$\frac{2}{2}$	$\frac{2}{2}$	—	—	—	—	—
Ćwiczenia cielesne . . .	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{6}{2}$	2	—	—	—
RAZEM	17 (18)	19 (21)	24 (28)	25 (29)	27 (30)	28 (30)	28 (30)

U W A G A: Wzmiankowany w okólniku z dnia 19 marca 1931 r. przypadek połączenia oddziałów IV i V nasuwa trudności ze względu na naukę języka obcego. Można to połączenie uskuteczyć np. według takiego planu:

	O d d z i a ł y	
	IV	V
	równocześnie w jednej izbie	
Religja	2	2
Język polski	7	5
Język nowożytny obcy	—	4*)
Historja	2	2
Geografja	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂
Nauka o przyrodzie	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂
Rachunki z geometrją	5	5
Rysunek		
Roboty ręczne		7
Śpiew		
Ćwiczenia cielesne		
	28	30

*) Wszystkie 4 godziny są przeznaczone na naukę głośną: 2 podczas nauki cichej języka polskiego w oddziale IV, 2 — w nieobecności oddziału IV. Oddział IV ma 3 godziny nauki głośnej, a 4 godziny nauki cichej języka polskiego, oddział V — 2 godziny nauki głośnej i 3 godziny nauki cichej.

C. SZKOŁA PIĘCIOKLASOWA.

	I	II	III	IV	V	VI	VII
	równocześnie w jednej izbie						
Religia	2	2	2	2	2	2	2
Język polski	$14 \left(\frac{16}{2} \right)$	7	przec. $5\frac{1}{2}$ (6)	5	5	5	5
Historja	—	—	przec. $1\frac{1}{2}$ (2)	2	3	3	6
Geografia	—	—	3 (4)	2	3	3	5
Nauka o przyrodzie . .	—	—	—	2 (3)	5	5	5
Rachunki z geometrją .	$\frac{6}{2}$	4	4	4	5	5	5
Rysunek	$\frac{4}{2}$	2 (4)	2	2	—	2	—
Roboty	$\frac{2}{2}$	$\frac{2}{2}$ (2)	2 (3)	2 (4)	—	2	—
Spiew	$\frac{2}{2}$	$\frac{4}{2}$	2	2	—	1	—
Ćwiczenia cieleśne . . .	$\frac{2}{2}$	$\frac{4}{2}$	$2 \left(\frac{6}{2} \right)$	2	—	2	—

D. SZKOŁA CZTEROKLASOWA.

	0						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
	równocześnie w jednej izbie						
Religia	2	2	2	2	2	2	2
Język polski	$14 \left(\frac{16}{2} \right)$	7	7	7	5	5	5
Historia	—	—	2	2	3	3	3
Geografia	—	—	2	2	3	3	6
Nauka o przyrodzie . . .	—	—	1 gł.	2 gł. (3)	4 (5)	4 (5)	4 (5)
Rachunki z geometrią . .	$\frac{6}{2}$	4	5	5	5	5	5
Rysunek	$\frac{4}{2}$	2 (4)					
Roboty ręczne	$\frac{2}{2}$	$\frac{2}{2}$ (2)			6 (9)	6 (7)	
Śpiew	$\frac{2}{2}$	$\frac{2}{2}$ (4)					
Ćwiczenia cielesne . . .	$\frac{2}{2}$ (4)	$\frac{2}{2}$ (4)					
RAZEM	16 (18)	17 (21)	25 (28)	26 (30)	28 (30)	28 (30)	28

E. SZKOŁA TRZYKLASOWA.

W szkołach trzyklasowych są potrzebne redukcje, gdy się tworzy równoległy oddział I lub II. Można wówczas zastosować takie same zmniejszenia liczby godzin w oddziałach III i IV, oraz V, VI i VII, jak wskazane dla szkoły czteroklasowej.

F. SZKOŁA DWUKLASOWA.

	O d d z i a ł y	
	IV	V
Religja	2	2
Język polski	7	7
Historja	2	
Geografja	3 (4)	3 (4)
Nauka o przyrodzie	4	4
Rachunki z geometrją	4	4
Rysunek		
Śpiew	6 (7)	
Ćwiczenia cielesne		
<hr/>		
Razem	28	28

U W A G A: W szkole dwuklasowej redukcje w planie godzin są potrzebne jedynie wtedy, gdy religji nie uczy ksiądz.

G. SZKOŁA JEDNOKLASOWA.

W szkołach jednoklasowych, w których religji uczy ksiądz, wprowadzenie redukcji godzin pracy nauczycielskiej nie da żadnych oszczędności i dlatego nie jest celowe; w szkołach, gdzie wszystkich przedmiotów uczy jeden nauczyciel, należy zmniejszyć ogólną liczbę godzin pracy o 4, więc do 30 (zamiast 34).

Zwraca się uwagę na to, że, aby liczba godzin pracy nauczyciela przy nauce niepodzielnej spadła do 30, liczba godzin pracy ucznia w oddziałach III i IV musi się obniżyć do 20, gdyż nauczyciel musi jeszcze poza tem rozporządzać 2 godzinami na lekcje religji z oddziałami I i II.

Podsekretarz Stanu

(-) K. Pieracki.

C. (Szkolnictwo średnie).

107.

MINISTER WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—

Warszawa

Nr. II.-19619.

Z A R Z A D Z E N I E

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 31 sierpnia 1931 r.

w sprawie taks i opłat szkolnych w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących.

Z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1931 r. zarządzam pobieranie następujących taks i opłat szkolnych.

1. Taksa za egzamin wstępny do klasy pierwszej lub wyższej	10 zł.
2. Taksa za egzamin wstępny z różnicy programów	10 "
3. Taksa za egzamin prywatny, zdawany w państwowej szkole średniej (w okręgach, w których te egzaminy istnieją)	10 "
4. Taksa za egzamin dojrzałości w szkołach średnich państwowych i prywatnych.	12 "
5. Taksa za pełny egzamin dojrzałości dla eksternów	60 "
6. Taksa za uzupełniający egzamin dojrzałości dla eksternów	15 "
7. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego lub półrocznego	5 "
8. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości	10 "
9. Taksa administracyjna roczna dla uczniów wstępujących po raz pierwszy do państw. szk. średniej	220 "
	223 "

Z powyższych taks jedynie *taksy, wymienione pod pozycją 7 i 8, stanowią dochód państwowy* i winny być wpłacane przez zainteresowanych przy pomocy znaczków stemplowych, które dyrekcja szkoły nakleja na wydanym duplikacie.

Taksy wymienione w punktach 1, 2 i 3 rozdzielają dyrekcje szkół pomiędzy egzaminatorów, względnie członków komisji egzaminacyjnych, jako wynagrodzenie za udział w komisjach. Sumy poszczególne winny być wciągnięte na tę samą listę, na której są pokwitowania z podziału kwoty między egzaminatorów.

Taksy wymienione pod pozycjami 4, 5 i 6 za egzamin dojrzałości, szkoły państwowe i niepaństwowe wpłacają do dyspozycji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na fundusz specjalny „Taksa administracyjna” i przesyłają Kuratorjum wykaz uczniów(enic), od których

taksy te zostały pobrane, oraz dowód wpłacenia łącznej kwoty. Kuratorjum po sprawdzeniu wykazy te wraz z dowodami wpłaty odsyła do Ministerstwa.

Taksy, wpłacone przez uczniów, zwrotowi zasadniczo nie podlegają. Wyjątkowo mogą być zwrócone taksy, wymienione w punktach 4, 5 i 6 i to tylko w tym wypadku, gdy uczeń (ekstern) z powodu zastąpienia lub choroby, powstałej po wpłaceniu taksy, co winno być stwierdzone świadectwem lekarskim, egzaminowi poddać się nie może, względnie po wpłaceniu taksy do egzaminu dopuszczony nie zostanie.

Zwrotu taks dokonywują Kuratorja Okręgów Szkolnych we własnym zakresie działania z przekazanego przez Ministerstwo funduszu specjalnego „Taksa administracyjna”.

Dochód z taks, wymienionych w punkcie 9, winny dyrekcje szkół przekazywać za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności na rachunek czekowy Nr. 30400 Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu, a mianowicie 75% z taksy administracyjnej do dyspozycji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, (Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego) na fundusz specjalny „Taksa administracyjna”, zaś 25% z taksy administracyjnej zatrzymywać do własnej dyspozycji na pokrycie wydatków rzeczowo-administracyjnych szkoły w szczególności na opał, światło, utrzymanie porządku, na wydatki biurowe, wydatki różne, drobny remont, urządzenie lokali szkolnych, na pomoce naukowe i t. p. Z tego też dochodu rezerwują dyrekcje szkół półrocznie 3% na wycieczki, urządzenia i przybory do zabaw ruchowych, sporty i t. p., które dyrekcje organizują według własnego uznania. Wszelkie wpływy do funduszu, pozostającego w zarządzie dyrekcji szkół jak również i wydatki z tego funduszu czynione, obowiązane są dyrekcje szkół zapisywać jako dochód względnie rozchód, w myśl przepisów rachunkowo-kasowych dla dyrekcji gimnazjów państwowych.

Unormowana niniejszem rozporządzeniem taksa administracyjna winna być przez uczniów wpłacana w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do końca 3 go miesiąca. Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od tej taksy w jednym półroczu, korzystają ze zwolnienia i w następnym półroczu szkolnym, o ile istnieją warunki, od których zależy zwolnienie. Zwolnienie obowiązuje na przeciąg roku szkolnego. Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać optacenia taksy.

Do uiszczenia taks obowiązani są zasadniczo wszyscy uczniowie (eksterni). Zwolnień można udzielać jedynie od taksy za egzamin dojrzałości eksternów i od taksy administracyjnej.

Ze zwolnień od taksy administracyjnej mogą korzystać:

a) dzieci rodziców niezamożnych, oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających ze Skarbu Państwa uposażenie służbowe, względnie wynagrodzenie, o ile nie jest wiadome, że posiadają znaczniejszy majątek. Płacą oni połowę taksy administracyjnej, która przypada do podziału stosunkowo między Ministerstwo W. R. i O. P. i dyrekcję szkoły;

b) w wypadkach zupełnego ubóstwa w całości, jednak w granicach 10% ogółu uczniów całej szkoły, przyczem zgodnie z tutejszem zarządzeniem z dnia 31 grudnia 1928 r. Nr. II-17818/28 w pierwszym rzędzie uwzględniać należy dzieci niezamożnych inwalidów wojennych.

Od taksy za pełny egzamin dojrzałości eksternów mogą być zwolnieni w połowie kandydaci zupełnie niezamożni oraz dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, a także i sami funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi. Całkowicie zwolnieni od tej taksy mogą być wyjątkowo kandydaci zupełnie ubodzy i to w granicach 10% wszystkich kandydatów, dopuszczonych do egzaminu, przyczem analogicznie do punktu b. poprzedniego ustępu pierwszeństwo mieć winny dzieci niezamożnych inwalidów wojennych oraz niezamożni inwalidzi wojenni.

Określonych wyżej zwolnień od taksy administracyjnej udzielają co półrocze rady pedagogiczne szkół, stosownie do stanu majątkowego rodziców uczniom(icom), którzy pilnością i postęпами w nauce na to zasługują. Rady pedagogiczne winny przy zwolnieniach od taks rozważyć dokładnie warunki, w jakich młodzież poza szkołami pozostaje, nadto jej pilność i postępy w nauce. Zwolnienia od taksy administracyjnej należy odmówić uczniom(icom) bez względu na to, czy są dziećmi funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, którzy nie wykazują należytych postępów w nauce i zachowaniu, a rada pedagogiczna doszła do przekonania, że nie są to objawy przejściowe, ale zasadnicze cechy ujemne inteligencji, lub charakteru. Opieka domowa ucznia może odwołać się od decyzji rady pedagogicznej w wypadku odmówienia zwolnienia do Kuratorjum, które rozstrzyga ostatecznie. Od taksy za egzamin dojrzałości eksternów zwalnia Kuratorjum.

Zwolnienie od taksy administracyjnej następuje z końcem drugiego miesiąca po rozpoczęciu roku szkolnego na skutek podania wniesionego do dyrekcji szkoły przez rodziców, lub opiekę domową ucznia w terminie najdalej miesięcznym po rozpoczęciu roku. Do podania należy dołączyć stosowne zaświadczenie o stanie majątkowym.

Funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o zwolnienie od taksy. Dyrekcja może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia zaświadczenia o stanie majątkowym, lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonarjuszem państwowym.

Uczniowie(ice) nie zwolnieni od taksy administracyjnej obowiązani są wpłacić tę taksę ratami półrocznymi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzji rady pedagogicznej, najpóźniej jednak do końca 3-go miesiąca danego półrocza.

Kontrolę nad należytem pobieraniem taks od uczniów, względnie rozdziałem i przekazywaniem taksy administracyjnej, wykonują w stosunku do wszystkich szkół średnich państwowych niezależnie od organów kontroli państwowej Kuratorja.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia uchylam wszystkie dotychczasowe rozporządzenia, dotyczące niniejszem rozporządzeniem objętych taks szkolnych w szkołach średnich ogólnokształcących.

Warszawa, dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. II-19619/31.

J. Jędrzejewicz
Minister
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

D. (Seminarja nauczycielskie).

108.

MINISTER WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

— o —

Warszawa
Nr. II-19620/31.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 31 sierpnia 1931 r.

w sprawie taks i opłat szkolnych w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych.

Z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1931 r. w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli (seminarja nauczycielskie, kursy nauczycielskie, pedagogja, wyższe kursy nauczycielskie, Instytut Nauczycielski, Instytut Pedagogiki Specjalnej, seminarja ochraniarskie, szkoły ćwiczeń przy tych zakładach, preparandy nauczycielskie) oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych ustanawiam niżej wymienione taksy:

1. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego lub półrocznego, jak również duplikatu złożenia części egzaminu dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych . . . 5 zł.
2. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości, dyplomu na nauczyciela szkoły powszechnej, świadectwa ukończenia seminarjum ochraniarskiego, świadectwa egzaminu uzupełniającego względnie pełnego egzaminu dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych, świadectwa praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych, świadectwa z wyższego kursu nauczycielskiego, dyplomu z ukończenia Instytutu Nauczycielskiego, dyplomu z ukończenia Instytutu Pedagogiki Specjalnej . 10 zł.
3. Taksa za pełny egzamin na dyplom na nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów . . . . . 60 zł.
4. Taksa za uzupełniający egzamin na dyplom na nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów . . . . . 40 zł.
5. Taksa za egzamin dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych:
  - a) z jednej grupy przedmiotów lub z jednego przedmiotu artystyczno - technicznego . . . . . 10 zł.
  - b) z dwóch grup zdawanych łącznie . . . . . 15 zł.
  - c) z trzech grup zdawanych łącznie . . . . . 20 zł.
  - d) z czterech i więcej grup zdawanych łącznie . . . . . 25 zł.
6. Taksa za egzamin na świadectwo praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych . . . . . 60 zł.

7. Taksa za egzamin eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawany w całości w jednym terminie . . . . . 40 zł.
8. Taksa za jedną część egzaminu eksternów na wyższych kursach nauczycielskich . . . . . 20 zł.
9. Taksa za dwie części egzaminu eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawane łącznie . . . . . 30 zł.
10. Taksa administracyjna roczna . . . . . 80 zł.

Taksy wymienione w punktach 1 i 2 stanowią dochód Skarbu Państwa i winny być wpłacane przez zainteresowanych przy pomocy znaczków stemplowych, które dyrekcja szkoły nakleja na wydany duplikacie.

Taksy wymienione w punktach 3, 4, 5, 6, 7, 8 i 9 są przeznaczone na wydatki związane z przeprowadzeniem egzaminów i na wynagrodzenie egzaminatorów. Zasady podziału taks są określone w regulaminach odpowiednich egzaminów.

Połowę kwoty pobranej tytułem taksy administracyjnej, wymienionej w p. 10 zatrzymuje dyrekcja zakładu do własnej dyspozycji na pokrycie wydatków rzeczowo-administracyjnych zakładu, a w szczególności na urządzenie lokali szkolnych, pomoce naukowe, na urządzenie ogrodów szkolnych, na różne drobne wydatki, na remont i konserwację lokali szkolnych, wydatki biurowe i t. p. Z tej również części taksy administracyjnej rezerwują dyrekcje zakładów kwotę równającą się 80% sumy, pozostającej w dyspozycji dyrekcji, na wydatki organizacyjne wycieczek, na urządzenia i przybory do zabaw ruchowych, sporty i t. p., które dyrekcje organizują we własnym zakresie działania.

Drugą część taksy administracyjnej przekazują dyrekcje zakładów najpóźniej w ostatnim dniu każdego miesiąca za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności na rachunek czekowy Nr. 30400 Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu do dyspozycji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego) na fundusz specjalny „Taksa administracyjna”.

Unormowana niniejszem rozporządzeniem taksa administracyjna winna być przez uczniów wpłacana w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do końca 3-go miesiąca. Uczniowie, którzy uzyskali od tej taksy w jednym półroczu zwolnienie, korzystają ze zwolnienia i w następnym półroczu, o ile istnieją warunki, od których zależy zwolnienie. Zwolnienie obowiązuje na przeciąg roku szkolnego. Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać opłacania taksy.

Od taks wymienionych w punktach 1 — 9 nie udziela się żadnych zwolnień.

Ze zwolnień od taksy administracyjnej mogą korzystać:

- a) dzieci rodziców niezamożnych, oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających ze Skarbu Państwa uposażenie służbowe, względnie wynagrodzenie, o ile nie jest wiadome, że posiadają znaczniejszy majątek. Płacą oni połowę taksy administracyjnej, która przypada do podziału stosunkowo między Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i dyrekcję szkoły;

b) w wypadkach zupełnego ubóstwa w całości, przyczem w pierwszym rzędzie należy uwzględnić dzieci niezamożnych inwalidów wojennych.

Funkcjonariusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o zwolnienie od taksy. Dyrekcja może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia zaświadczenia o stanie majątkowym, lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonariuszem państwowym.

Od taksy przewidzianej w punkcie 10 nie mogą być zwolnieni słuchacze wyższych kursów nauczycielskich, Instytutu Pedagogiki Specjalnej i Instytutu Nauczycielskiego, korzystający z urlopu płatnego.

Zwolnień na przeciąg każdego roku szkolnego udziela rada pedagogiczna zakładu po wysłuchaniu wniosków opiekunów klasowych (wychowawców) zainteresowanych uczniów. Zwolnienia następują z końcem drugiego miesiąca po rozpoczęciu roku szkolnego na skutek podań wniesionych do dyrekcji zakładu przez rodziców względnie opiekunów uczniów (na wyższych kursach nauczycielskich, na kursach nauczycielskich i t. p. przez zainteresowanych słuchaczy) w terminie najpóźniej miesięcznym po rozpoczęciu roku szkolnego. Dyrekcja może żądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym.

Ponieważ w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli kształci się duży procent młodzieży niezamożnej, może zająć potrzeba zwolnienia od taksy administracyjnej w wielu zakładach znacznej liczby wychowanków. Rady pedagogiczne winny jednak baczyć, aby zwolnieni zostali tylko uczniowie, zasługujący na to zarówno ze względu na swą wartość intelektualną i moralną, jak i na stan zamożności. Gdyby zaszła potrzeba zwolnienia ponad 30% ogólnej liczby młodzieży w zakładzie (do powyższej liczby nie wlicza się dzieci funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych), Dyrekcja winna się zwrócić do Kuratorjum o stosowne upoważnienie.

Poza tem Kuratorjum winno zarządzić zwolnienie od taksy dzieci w tych szkołach ćwiczeń, które jako szkoły powszechne, są włączone do normalnej sieci szkolnej i do których dzieci są kierowane przez władze nadzorujące wykonanie przepisów o obowiązku szkolnym. W takich wypadkach dzieci, zwolnionych w szkole ćwiczeń, nie wlicza się do wyżej określonej liczby 30%.

Uczniowie nie zwolnieni od taksy obowiązani są wpłacić ją ratami półrocznymi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzji rady pedagogicznej, najpóźniej jednak do końca 3-go miesiąca danego półrocza.

W sprawach, związanych z pobieraniem (egzekwowaniem) taksy oraz umarzaniem w wyjątkowych wypadkach nieściągalnych taks, decyduje Kuratorjum.

Kontrolę nad należytem pobieraniem taks od uczniów, względnie rozdziałem i przekazywaniem taksy administracyjnej, wykonują w stosunku do wszystkich zakładów państwowych niezależnie od organów kontroli państwowej Kuratorja.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia przestają obowiązywać wszystkie dotychczasowe rozporządzenia w przedmiocie taks egzaminacyjnych i opłat szkolnych w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, a w szczególności pierwsza część rozpo-

zarządzenia z dnia 31 sierpnia 1928 r. Nr. I-7055/28, zmieniona niniejszym zarządzeniem.

Rachunkowość i sprawozdawczość omawianych zakładów ureguje Ministerstwo oddzielnymi przepisami rachunkowo-kasowemi.

Do czasu wydania ich należy w prowadzeniu rachunkowości stosować zasady, zawarte w drugiej części zarządzenia z dnia 31.VIII 1928 r. Nr. I-7055/28.

Warszawa, dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. II-19620/31.

(—) *J. Jędrzejewicz*

Minister

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

109.

RUCH SŁUŻBOWY.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego.

Pan Minister W. R. i O. P. dekretem z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 6819/31 przeniósł z dniem 1 września 1931 r. p. **Stanisława Bugajskiego**, Naczelnika Wydziału Kuratorjum, na równorzędne stanowisko do Ministerstwa W. R. i O. P. — (Nr. O. 20710/31 z dnia 8.IX.1931 r.).

Szkolnictwo średnie.

Kurator Okręgu Szkolnego mianował z dniem 1 września 1931 r.

1) **Janinę Szczerską**, tymcz. nauczycielką gimn. państw. im. Kr. Jadwigi w Siedlcach. (Nr. II. 21178/31 z dn. 12/IX.1931 r.).

Kurator Okręgu Szkolnego zwolnił z dniem 30 listopada 1931 r.

1) **Stefana Stanczewskiego**, tymczasowego nauczyciela gimn. państw. im. Ks. A. Czartoryskiego w Puławach. (Nr. II. 19050/31 z dn. 18/VIII.1931 r.).

Seminarja Nauczycielskie.

Kurator Okręgu Szkolnego przeniósł na własną prośbę z dniem 1 września 1931 r.

1) **D-ra Franciszka Wojnara**, tymcz. nauczyc. państw. semin. nauczyc. w Szczepieszynie, na stanowisko tymcz. nauczyc. państw. semin. nauczyc. m. w Siedlcach. (Nr. I. K. N. 19956/31 z dn. 4/IX.1931 r.).

Administracja I instancji.

Rada Ministrów uchwałą z dnia 3 sierpnia 1931 roku przeniosła w stan nieczynny.

1) **Edwarda Maciejewskiego**, sekretarza państw. semin. naucz. m. w Lublinie. (Nr. O. 19392/31 z dn. 22/VIII.1931 r.).

2) **D-ra Józefa Freytaga**, lekarza szkolnego gimn. państw. im. Zamoyskiego w Lublinie. (Nr. O. 19408/31 z dn. 22/VIII.1931 r.).

- 3) **Krystynę Czarniecką**, sekretarza gimn. państw. im. Zamoyskiego w Lublinie. (Nr. O. 19394/31 z dn. 22/VIII.1931 r.).
- 4) **Michała Janiszewskiego**, dentystę gimn. państw. im. St. Staszica w Lublinie. (Nr. O. 19397/31 z dn. 22/VIII.1931 r.).
- 5) **Antoniego Kolatora**, sekretarza państw. semin. naucz. m. w Leśnej Podlaskiej. (Nr. O. 19403/31 z dn. 22/VIII.1931 r.).
- 6) **Aniele Pyrkównę**, sekretarza państw. semin. naucz. m. w Siedlcach. (Nr. O. 19404/31 z dn. 22/VIII.1931 r.).
- 7) **D-ra Mikołaja Sagatowskiego**, lekarza szkolnego państw. semin. naucz. m. w Chełmie. (Nr. O. 19411/31 z dn. 22/VIII.1931 r.).

Kurator Okręgu Szkolnego zwolnił z dniem 31 października 1931 r.

- 1) **Aleksandra Wieliczkę**, prow. sekretarza Państw. W. K. N. i Pedagogjum w Lublinie. (Nr. I. K. N. 16034/31 z dn. 18/VII.1931 r.).

Szkolnictwo powszechne.

Kurator Okręgu Szkolnego mianował w drodze konkursu z dniem 1 sierpnia 1931 roku.

- 1) **Eugenjusza Całyniuka**, nauczyc. 5-klasowej publ. szkoły powsz. w Swieczochowie, powiatu janowskiego, kierownikiem 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Bystrzejowicach, pow. lubelskiego. (Nr. I. 13716/31 z dn. 10/VII.1931 r.).

Kurator Okręgu Szkolnego przeniósł na własną prośbę z dniem 1 sierpnia 1931 r.

- 1) **Karola Andrzejuka**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Białej Podlaskiej, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Terespolu, pow. bialskiego. (Nr. I. 20069/31 z dnia 1/IX.1931 r.).
- 2) **Stefana Dębińskiego**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Świerżach, powiatu chełmskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Piszczacu, powiatu bialskiego. (Nr. I. 15179/31 z dnia 6/VIII.1931 r.).

Kurator Okręgu Szkolnego przeniósł na własną prośbę z dniem 1 września 1931 r.

- 1) **Teodora Dudę**, nauczyc. 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Sałoszynie, powiatu lubartowskiego, do 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Antoninie Nowym, tegoż powiatu. (Nr. I. 12991/31 z dnia 4/IX.1931 r.).
- 2) **Józefa Maszkiewicza**, nauczyc. 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Zabródach, powiatu garwolińskiego, do 4-klasowej publ. szkoły powsz. w Uninie, tegoż powiatu. (Nr. I. 14201/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 3) **Marję Maszkiewiczową**, naucz. 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Zabródach, powiatu garwolińskiego, do 4-klasowej publ. szkoły powsz. w Uninie, tegoż powiatu. (Nr. I. 14204/31 z dnia 7/IX.1931 r.).
- 4) **Leonarda Makarę**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Szczebrzeszynie, powiatu zamojskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Wólce, powiatu lubelskiego. (Nr. I. 16635/31 z dnia 31/VII.1931 r.).
- 5) **Helenę Maligłówkową**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Aleksandrówce, powiatu garwolińskiego, do 1-klasowej publ. szkoły powsz. w Trzciankach, tegoż powiatu. (Nr. I. 17698/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 6) **Jana Niemczyka**, nauczyc. 3-klasowej publ. szkoły powsz. w Zadybiu, powiatu garwolińskiego, do 4-klasowej publ. szkoły powsz. w Kłoczowie, tegoż powiatu. (Nr. I. 18797/31 z dnia 7/IX.1931 r.).
- 7) **Marję Sotowską**, nauczyc. 4-klasowej publ. szkoły powsz. w Hołubli, powiatu siedleckiego, do 1-klasowej publ. szkoły powsz. w Gulowie, powiatu łukowskiego. (Nr. I. 17650/31 z dnia 17/VIII.1931 r.).

- 8) **Stanisława Deputata**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Bystrzejowicach, powiatu lubelskiego, do 4-klasowej publ. szkoły powsz. w Krzesimowie, tegoż powiatu. (Nr. I. 18485/31 z dnia 17/VIII.1931 r.).
- 9) **Aleksandra Grędzińskiego**, nauczyc. 1-klasowej publ. szkoły powsz. w Czółnach, powiatu lubelskiego, do 4-klasowej publ. szkoły powsz. w Ostrówku, tegoż powiatu. (Nr. 18484/31 z dnia 17/VIII.1931 r.).
- 10) **Zofję Asprasową**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Dubecznie, powiatu włodawskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Woli Uhruskiej, tegoż powiatu. (Nr. I. 20276/31 z dnia 4/IX.1931 r.).
- 11) **Helenę Tchórzewską**, nauczyc. 1-klasowej publ. szkoły powsz. w Bubl Lułowiskach, powiatu konstantynowskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Janowie Podlaskim, tegoż powiatu. (Nr. I. 20493/31 z dnia 7/IX.1931 r.).
- 12) **Zofję Gołowienkową**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Janowie Podlaskim, powiatu konstantynowskiego, do 1-klasowej publ. szkoły powsz. w Bubl Lułowiskach, tegoż powiatu. (Nr. I. 20493/31 z dnia 7/IX.1931 r.).
- 13) **Jana Makaruka**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Janowie Podlaskim, powiatu konstantynowskiego, do 4-klasowej publ. szkoły powsz. w Komarnie, tegoż powiatu. (Nr. I. 20494/31 z dnia 7/IX.1931 r.).
- 14) **Janinę Chuszlową**, nauczyc. 1-klasowej publ. szkoły powsz. w Sokole, powiatu garwolińskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Żelechowie, tegoż powiatu. (Nr. I. 14210/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 15) **Jana Barana**, nauczyc. 3-klasowej publ. szkoły powsz. w Głoskowie, powiatu garwolińskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Trojanowie, tegoż powiatu. (Nr. I. 14200/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 16) **Zygmunta Dontena**, nauczyc. 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Sobieniach Kiełczewskich-Zambrzykowie, powiatu garwolińskiego, do 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Leopoldowie, tegoż powiatu. (Nr. 14192/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 17) **Marję Dodową**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Rykach, powiatu garwolińskiego, do 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Zambrzykowie, tegoż powiatu. (Nr. I. 14195/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 18) **Józefa Witaka**, naucz. 1-klasowej publ. szkoły powsz. w Krystynie, powiatu garwolińskiego, do 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Zabrózdach, tegoż powiatu. (Nr. I. 14205/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 19) **Jana Wachniaka**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Trojanowie, powiatu garwolińskiego, do 3-klasowej publ. szkoły powsz. w Wilkowyi, tegoż powiatu. (Nr. I. 14199/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 20) **Stanisława Wronskiego**, nauczyc. 3-klasowej publ. szkoły powsz. w Wilkowyi, powiatu garwolińskiego, do 3-klasowej publ. szkoły powsz. w Grabowie Szlacheckim, tegoż powiatu. (Nr. I. 14198/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 21) **Piotra Fala**, nauczyc. 3-klasowej publ. szkoły powsz. w Grabowie Szlacheckim, powiatu garwolińskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Rykach, tegoż powiatu. (Nr. 14196/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 22) **Walentynę Dontenową**, nauczyc. 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Zambrzykowie, powiatu garwolińskiego, do 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Leopoldowie, tegoż powiatu. (Nr. 14193/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 23) **Reginę Wołakową**, nauczyc. 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Leopoldowie, powiatu garwolińskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Rykach, tegoż powiatu. (Nr. I. 14191/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 24) **Czesławę Królikowską**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Rykach, powiatu garwolińskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Stężycy, tegoż powiatu. (Nr. 14189/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 25) **Jana Wołaka**, nauczyc. 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Leopoldowie, powiatu garwolińskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Rykach, tegoż powiatu. (Nr. I. 14190/31 z dnia 14/VIII.1931 r.).
- 26) **Helenę Wronską**, naucz. 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Ciecankach, powiatu lubelskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Biskupicach, tegoż powiatu. (Nr. I. 17374/31 z dnia 1/IX.1931 r.).
- 27) **Ludwikę Młoszewską**, nauczyc. 2-klasowej szkoły powsz. w Piotrowicach, powiatu puławskiego, do 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Woli Stawiańskiej, powiatu lubelskiego. (Nr. I. 20422/31 z dnia 7/IX.1931 r.).

Kurator Okręgu Szkolnego przeniósł z urzędu z powodu zmiany organizacji szkoły z dniem 1 września 1931 r.

1) **Władysława Oszewskiego**, nauczyc. 3-klasowej publ. szkoły powsz. w Niwie Babickiej, powiatu garwolińskiego, do 7-klasowej rozwojowej szkoły powsz. w Miastkowie Glinki, tegoż powiatu. (Nr. I. 104/31 z dnia 2/IX.1931 r.).

2) **Florę Kwiatkowską**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Mordach, powiatu siedleckiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Woli Uhruskiej, powiatu włodawskiego. (Nr. I. 16904/31 z dnia 10/VIII.1931 r.).

3) **Apolonię Szymańską**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Łosicach, powiatu konstantynowskiego, do 4-klasowej publ. szkoły powsz. w Hadynowie, tegoż powiatu. (Nr. I. 20060/31 z dnia 1/IX.1931 r.).

4) **Stefanję Wójcikównę**, nauczyc. 4-klasowej publ. szkoły powsz. w Dziesiątej, powiatu lubelskiego, do 3-klasowej publ. szkoły powsz. w Minkowicach, tegoż powiatu. (Nr. I. 20496/31 z dnia 7/IX.1931 r.).

5) **Ludwika Kucharuka**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Piaskach, powiatu lubelskiego, do 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Rechcie, tegoż powiatu. (Nr. I. 19463/31 z dnia 26/VIII.1931 r.).

Kurator Okręgu Szkolnego przyjął zgłoszenie o dobrowolnem wystąpieniu ze służby:

1) **Felicji Ostowiczowej**, nauczyc. 6-klasowej publ. szkoły powsz. w Strupinie Małym, powiecie chełmskim, z dniem 31 sierpnia 1931 r. (Nr. I. 20063/31 z dn. 1/IX.31).

Kurator Okręgu Szkolnego przeniósł na własną prośbę w stan pozasłużbowy:

1) **Annę Juszcakową**, nauczyc. 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Puchaczowie, pow. lubelskim, z dniem 31 sierpnia 1931 r. (Nr. I. 19467/31 z dn. 24.VIII.1931 r.).

Pan Minister W. R. i O. P. przeniósł w drodze dyscyplinarnej:

1) **Ferdynanda Zastawnego**, nauczyciela 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Antoninie Nowym, pow. lubartowskim, do 3-klasowej publ. szkoły powsz. w Lisikierzu, pow. łukowskim. (Nr. I. 20117/31 z dn. 1/IX.1931 r.).

2) **Wincentego Kroczeńskiego**, nauczyciela 7-klasowej publ. szkoły powsz. w Wojcieszkowie, pow. łukowskim, do 2-klasowej publ. szkoły powsz. w Suloszynie, pow. lubartowskim. (Nr. I. 20715/31 z dn. 7.IX.1931 r.).

110.

KOMUNIKATY.

W sprawie kradzieży pieczęci urzędowych i blankietów świadectw.

W gimnazjum państwowem im. ks. A. Czartoryskiego w Puławach skradziono 2 pieczęcie urzędowe:

Jedną dużą okrągłą i drugą małą do legitymacyj służbowych z orłem po środku i z napisem „Państwowe Gimnazjum Im. Ks. A. Czartoryskiego w Puławach”.

Ponadto skradziono 11 czystych blankietów świadectw rocznych i 1 blankiet świadectwa dojrzałości.

Celem zapobieżenia możliwości nadużyć Kuratorjum poleca zwrócić baczną uwagę na świadectwa, względnie zaświadczenia, zaopatrzone w te pieczęcie i w razie wątpliwości zwracać się bezpośrednio do Dyrekcji wymienionego gimnazjum.

Nr. O. 21630/31.

Wytyczne współpracy O. P. K. d. O. K. z Harcerstwem Żeńskim.

1. a) Młodzież harcerska może wstępować do Hufców Szkolnych, prowadzonych przez Organizację Przystosowania Kobiet do Obrony Kraju, co w żadnym wypadku nie pociąga wystąpienia, ani nawet urlopowania z drużyny (w wypadkach sporadycznych harcerki mogą mieć zmniejszoną ilość pracy, lub być zwolnione ze zbiórek w drużynie).

b) Dziewczęta z hufców szkolnych (członkinie kandydatki z O. P. K.), zostając harcerkami nie tracą przynależności do Organizacji Przystosowania Kobiet do Obrony Kraju i odwrotnie, harcerki zostając pewiaczkami, nie tracą przynależności do Z. H. P.

c) Harcerki, posiadające uzgodnione z O. P. K. sprawności, objęte programem przystosowania ogólnowojskowego, uzyskane w Z. H. P. przed wstąpieniem do Hufca, są zwalniane z tych przedmiotów w Hufcach Szkolnych. Również członkiniom zespołów p. w. k. — harcerkom są przyznawane poszczególne sprawności z działów p. og. - wojskowego na podstawie oceny, uzyskanej z danego działu w Hufcu Szkolnym lub Oddziale Pozaszkolnym O. P. K.

d) Władze Organizacji Przystosowania Kobiet do Obrony Kraju prowadzą ewidencje harcerek-członkiń Hufca. Podają do wiadomości władz harcerskich wyniki ich wykszolenia.

e) Komendantka Hufca Szkolnego i drużynowa harcerek, należących do Hufca, winny utrzymywać kontakt i porozumienie.

2. a) Harcerki nie należące do O. P. K., które ukończyły kurs instruktorski Organizacji Przystosowania Kobiet do Obrony Kraju, obowiązane są przez dwa lata prowadzić przystosowanie wojskowe (w wymiarze określonym w deklaracji). Przydział zależy od każdorazowego porozumienia Z. H. P. i O. P. K.

b) Harcerki-instruktorki O. P. K. posiadają wszystkie prawa i obowiązki wynikające z należenia do Związku Harcerstwa Polskiego i Organizacji Przystosowania Kobiet do Obrony Kraju

3. Mundury i oznaki. Harcerki na kursach Organizacji Przystosowania Kobiet do Obrony Kraju i w Hufcach Szkolnych noszą ogólnie obowiązujący mundur Przystosowania Wojskowego z odznakami O. P. K., na którym powinny nosić krzyż harcerski nad lewą kieszenią.

Harcerki-instruktorki O. P. K. i członkinie Hufców Szkolnych powinny nosić na lewej kieszeni munduru harcerskiego oznakę O. P. K. (orzutek z napisem P. W. K.).

4. Wystąpienia nazewnątrz. Harcerki, należące do Hufców Szkolnych, występują nazewnątrz z Hufcem podczas święta W. F. i P. W. oraz podczas uroczystości, nakazanych przez wojsko.

W sprawie wszystkich uroczystości z wystąpieniem nazewnątrz, poza powyższymi, powinno uprzednio nastąpić porozumienie odpowiednich władz obydwu stowarzyszeń w celu uniknięcia kolizji co do czasu tych wystąpień.

U w a g a: Wszelkie odchylenia od powyższego w wypadkach sporadycznych mogą nastąpić na skutek porozumienia się odpowiednich władz Organizacji Przystosowania Kobiet do Obrony Kraju i Związku Harcerstwa Polskiego.

Powyższe przyjęte zostało do wiadomości przez Zarząd Naczelny Organizacji Przyp. Kobiet i główną kwaterę żeńską Z. H. P.

Nr. 1. W. F. 22324/31.

II. CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Z organizacji i metodyki ćwiczeń cielesnych w szkole powszechnej.

III.

Pogadanki wychowawcze, ilustrowane przez dzieci odpowiednimi do treści ruchami, są dla nas punktem wyjścia w pracy, mającej na celu przeciwdziałanie ujemnym wpływom warunków życia szkolnego na dziecięcy organizm.

Dalszą drogę, po której winno iść wychowanie fizyczne dziatwy, znajdziemy łatwo, obserwując tryb jej życia.

Jest nią ruch. Ruch, odbywający się na podłożu uczuć i fantazji i stanowiący treść życia i podstawę rozwoju fizycznego i duchowego dziecka.

Biorąc więc ruch za podstawę naszej pracy, szczególnie w pierwszych miesiącach pobytu dziatwy w szkole, starajmy się dać jej przy każdej sposobności możliwość zaspokojenia wrodzonego popędu. Okazji do tego dostarczą nam wszystkie godziny lekcyjne, a w szczególności przeznaczone w programie specjalnie na ćwiczenia cielesne.

Ponieważ — jak wynika z toku rozumowania — chodzi nam głównie o zaspokojenie popędu ruchowego u dzieci, opracowywanie dalszych osnów lekcyjnych dla I oddziału nie powinno nasuwać poważniejszych trudności, zwłaszcza, że nie jesteśmy — przynajmniej narazie — krępowani żadną ściślejszą formą gimnastyki i, że wzory ruchów możemy czerpać z życia dziecka, względnie z najbliższego i dobrze mu znanego otoczenia.

Przygotowując wzorzec lekcyjny, winniśmy ćwiczenia (ruchy) tak dobrać i zestawić, by pod względem fizjologicznego wpływu na organizm, jak również pod względem wychowawczych wartości, lekcja nie budziła najmniejszych wątpliwości. Podstawowe założenia metodyczne muszą tu być bacznie przestrzegane, baczniej może niż przy nauczaniu innych przedmiotów, gdyż w grę wchodzi zdrowie dzieci.

Wysiłek, wymagany od dziatwy w czasie ćwiczeń cielesnych, winien być przemyślany i celowy, a jego nasilenie stopniowane łagodnie, bez gwałtownych i wysoce dla serca szkodliwych skoków.

Do ilustrowania ruchem nadaje się każda, opowiadana dzieciom i przez dzieci bajeczka, każda pogadanka i czytanka, każda wreszcie odbyta przez dzieci wycieczka, względnie jakkolwiek inny, przeżyty przez nie epizod.

Jakąkolwiek jednak formę będzie miała lekcja, — opowieści ruchowej, czy ruchów oderwanych, nie związanych ze sobą żadną fabułą, — ruchy, wykonywane przez dzieci, będą odtwarzały ich własne przeżycia i czynności, albo też będą naśladownictwem ruchów, widzianych przez nie w fantazji, lub w ich bezpośrednim otoczeniu.

W tem właśnie leży ich wartość.

Dziecko nie odtworzy wiernie n. p. ruchu kota, wyciągającego się po przebudzeniu, o ile jego ruchu należycie nie zaobserwowało. Zmuszając je do uważniejszego przypatrzenia się ruchom kota, nietylko w ten sposób poprawimy niedokładnie wykonywane ćwiczenie, ale wzbogacimy równocześnie zdolności obserwacyjne dziecka.

Zaznaczam na zakończenie, że wyżej podany sposób poprawiania ćwiczeń jest jedynie na tym poziomie wieku dzieci dopuszczalny i — jak łatwo się zorientować — przedstawia pod względem ogólno-wychowawczym duże wartości.

Osnowa, podana niżej, stanowi dalszy ciąg pracy naszej, zapoczątkowanej na podstawie podanych przeze mnie na tem miejscu w popr. Nr. Nr. Dz. Urz. dwu wzorców lekcyjnych. Mówię „dalszy ciąg” dlatego, że powtarzają się w niej ruchy, w lekcjach poprzednich zastosowane.

Wykonanie ich przedstawia jednak dla dzieci nieco większe trudności. Pozatem są w lekcji nowe, nieznanne im jeszcze elementy. Które to są i jakie przedstawiają wartości, zainteresowani łatwo odgadną.

Dzieci z I-ych oddziałów były już zapewne we wrześnieu na jakiejś przechadzce. Przypuśćmy, że odbyły wycieczkę do lasu. Przechadzkę taką odtworzyłbym jak niżej:

1. W dzień wycieczki dzieci musiały wstać wcześniej. Chętnie jednak wstają. Ubierając się, chodzą po domu cicho, na palcach, by nie zbudzić tatusia i rodzeństwo. Po śniadaniu i pożegnaniu się z mamusią — wychodzą i cicho zamykają drzwi. (Marsz na palcach) By się nie spóźnić na zbiórkę, idą do szkoły szybkim krokiem. Ćwicz. wychow. — nóg.
2. Po przywitaniu się z p. nauczycielem i kolegami ustawiają się szybko w pary i przez miasto (wieś) idą ładnym, równym krokiem. Z radości, że idą na wycieczkę klaszczą w dłonie, a potem liczą głośno — raz — dwa. Ćwicz. dyscyplinu-
jące, — rytmu.
3. Za miastem schodzą wdół nad rzekę (nogi w kolanach zgięte). Idą ścieżką między krzakami wikliny. Na gałązkach wikliny rosa. Idą ostrożnie i pochylają się, by nie dotknąć wikliny i nie zamoczyć ubrania. Ćwicz. rozluźnia-
jące, — tułowia.
4. Po drodze muszą przeskoczyć głęboki potoczek, który wpada do rzeczki, (dwie narysowane na podłodze kreski). Skoki.
5. Po kładce przedostają się na drugą stronę rzeki, na łąkę, (przejdziecie po szerszej stronie szwedzkiej ławeczki, lub po narysowanej linii). Na łące dużo krzaczków. Ćwicz. równo-
ważne, — tułowia.
6. Za jednym z krzaczków dzieci zauważyły zajączka. By go nie spłoszyć, szybko ułożyły się na ziemi i obserwowały go, unosząc tylko głowy. (Powtórzyc 3—4 razy). Ćwicz. głowy, —
tułowia.

7. Któryś z chłopczyków podniósł głowę za wysoko, zajączek go zobaczył i uciekł. (Dzieci biegnąc na czworakach, pokazują jak zajączek ucieka).	Ćwicz. tułowia.
8. Po chwili — zmęczone — idą wolno dalej, w stronę lasu. Las ładnie pachnie, dzieci wciągają nosem powietrze i zgadują co tak pachnie.	Marsz, ćwicz. uspokajające, — oddechowe.
9. Zmęczone i głodne, siadają na czystej i ładnej trawie leśnej polanki i zjadają śniadanie. — Nagle usłyszały stukanie dzięcioła. Szukają go, — zobaczywszy wskazują ręką [l. i pr.]	Poprawny siad — ćwicz. tuł. — głowy, — ramion.
10. Leśniczy, słysząc gwar w lesie, przyszedł na polanę. Przywitał się z dziećmi, — dzieci chórem mu odpowiedziały „dzień dobry”. Na prośbę dzieci pozwolił im nazbierać sobie grzybów [można pouczyć dzieci — których grzybów zbierać nie należy]; gdy dzieci nazbierały grzybów, ustawiają się w koło i bawią się w „starego niedźwiedzia” (do melodji piosenki „stary niedźwiedź mocno śpi”).	Ćwicz. wychow. — tuł. — zabawa bieżna.
11. Już późno, czas wracać do domu. Dzieci zbierają papiery i odpadki jedzenia, chowają ubierane grzybki, ustawiają się w pary i wracają do miasta inną drogą. Po drodze przeskakują przez pnie powalonych drzew, (laska, sznur, ławeczka).	Ćwicz. wychow. — skoki,
12. Po wyjściu z lasu maszerują ze śpiewem. Wracają do szkoły, skąd dopiero — pożegnawszy się z p. nauczycielem i kolegami, — rozchodzą się do domów.	Ćwicz. uspokajające, — wychow.

Józef Maż.

W Lublinie dn. 21 września 1931 r.

Kursy społeczno-oświatowe w zakładach kształcenia nauczycieli Okręgu Szkolnego Lubelskiego.

Dążąc do możliwie najwszechstronniejszego przygotowania nowych zastępów nauczycieli nie tylko do pracy szkolnej, lecz i do współżycia ze środowiskiem społecznym, na teren którego los rzuci daną jednostkę oraz do współpracy z tem środowiskiem w dziedzinie spraw społecznych, kulturalnych i oświatowych — Kuratorjum Lubelskie wzorem lat poprzednich zorganizowało i w ubiegłym roku szkolnym we wszystkich zakładach kształcenia nauczycieli na terenie Okręgu kursy przysposobienia społeczno-oświatowego. Uczestniczyła w kursach młodzież, kończąca w danym roku zakłady, więc piąte kursy seminarjów oraz drugi kurs pedagogjum.

Kursy stawiały sobie do osiągnięcia dwa główne zadania: 1-o dostarczyć materiału pojęciowo-myślowego do wyrobienia sobie przez poszczególłą jednostkę poglądu na całokształt spraw, zagadnień i kierunków ideowych pracy oświatowej; 2-o dostarczyć najniezbędniejszych informacji w odnie-

sieniu do form i metod pracy oświatowej, a także odnośnie do instytucji i organizacji społecznych, oświatowych i kulturalnych, aby dopomóc do wyrobienia sobie orientacji w zasadniczych zjawiskach życia społecznego i pracy oświatowo-kulturalnej

Na terenie Lubelskiego Okręgu Szkolnego istnieje **dziesięć** zakładów kształcenia nauczycieli w czem osiem seminarjów państwowych, jedno pedagogjum państwowe i jedno seminarjum prywatne. Kursy odbyły się we wszystkich tych zakładach. Dla oszczędzenia czasu łączone były piąte kursy dwu różnych seminarjów w tych miejscowościach, gdzie zakłady te istnieją obok siebie (Lublin, Chełm). Na skutek tego wszystkich kursów odbyło się osiem w następującej kolejności:

- 1) **Szczebrzeszyn** — sem. męsk. w czasie od 23 do 26 lutego 1931 r. włącznie — 29 słuchaczy;
- 2) **Wirów** — sem. żeńsk. w czasie 23—26 marca — 27 słuchaczek;
- 3) **Lublin** — pedagogjum państwowe — 27—31 marca — 43 słuch.;
- 4) **Chełm** — sem. męsk. i żeńsk. — 14—17 kwietnia — 30 mężczyzn i 41 kobiet;
- 5) **Siedlce** — sem. męsk. — 20—23 kwietnia — 28 słuchaczy;
- 6) **Lublin** — sem. męsk. i żeńsk. — 27—30 kwietnia — 36 mężczyzn i 25 kobiet;
- 7) **Zamość** — sem. żeńsk. — 1—5 maja — 27 słuchaczek;
- 8) **Leśna** — sem. męsk. — 6—9 maja — 29 słuchaczy;

Razem uczestniczyło w kursach przysposobienia społeczno-oświatowego w roku szkolnym 1930/31 — 315 słuchaczy, w tem 182 mężczyzn, 133 kobiet.

Program kursu w myśl przytoczonych założeń obejmował następujące zagadnienia: 1) Istota pracy oświatowej i jej kierunki ideowe — 3 godz., 2) Charakterystyka środowisk społeczno-kulturalnych w Polsce — 3 godz., 3) Analiza aktualnych potrzeb kulturalnych i oświatowych środowiska wiejskiego i miejskiego robotniczego — 2 godz., 4) Przegląd form pracy oświatowej w Polsce, jako dróg społecznego zadośćuczynienia kulturalnym potrzebom środowiska — 8 godz., 5) Przegląd organizacji społeczno-oświatowych — 3 godz., 6) Praca społeczno-gospodarcza, jej dziedziny i rodzaje łącznie z przeglądem organizacji gospodarczych — 3 godz., 7) Metody poznawania środowiska społecznego, nawiązywania kontaktu i inicjowania pracy — 2 godz. Razem zajęcia objęte programem miały być zmieszczone w 24 godz. (4 dni po 6 godzin). Z reguły jednak czas zajęć ulegał rozszerzeniu ze względu na duże zainteresowanie słuchaczy oraz ożywione i długotrwałe dyskusje. Poza dyskusjami w związku z wykładami w godzinach popołudniowych urządzano dyskusje na tematy wysunięte przez słuchaczy, przeprowadzano inscenizacje pieśni ludowych, wspólne czytania Orkana i t. p. tak, iż przeciętny czas dziennych zajęć wynosił 8 godzin.

Panowała na wszystkich kursach bardzo miła atmosfera. Młodzież odnosiła się do zagadnień omawianych z dużym zainteresowaniem i zapałem. Przeplatanie wykładów i dyskusyj śpiewaniem pieśni ludowych (metoda uniwersytetów ludowych) wytworzyło nastrój swobody i serdecznego zaufania. Każdorazowemu rozstawianiu się prelegentów z zespołem młodzieńczych słuchaczy towarzyszył akcent głębokiego wzruszenia.

Ostatecznym celem kursów przysposobienia społecznego była dążność do umożliwienia słuchaczom odnalezienia własnej drogi w gąszczu splecionych spraw i sprzeczności zbiorowego życia polskiego, do wytycze-

nia sobie zasadniczej linii działania społeczno-oświatowego poza szkołą. Wzbudzenie w młodych słuchaczach pragnienia realizacji wypracowanego planu — miało dopełniać całości. Niewszystkie jednakże jednostki dochodziły do tego etapu w procesie przeżyć i przemyśleń kursowych. Niższy poziom rozwoju intelektualnego, brak, albo słaby rozwój zainteresowań społecznych, mniej ekspansywny rodzaj umysłowości, mniej życiowy kierunek wychowawczy zakładu i t. p. przyczyny składały się na to, że w stosunku do pewnej ilości uczestników kursów trzeba się było zadowolić jedynie rozbudzeniem ogólnego zainteresowania pracą społeczno-oświatową oraz — rozbudzeniem poczucia potrzeby znalezienia sobie własnego w tej pracy miejsca, wytyczenia sobie własnej drogi.

Dużą satysfakcję daje praca na tego rodzaju kursach, a płynie ona z poczucia wykonania potrzebnej, pozytywnej i przyjemnej roboty.

F. Poptawski.

Wakacyjne kursy oświatowe w Puławach.

Tegoroczne kursy oświatowe w Puławach — już czwarte z rzędu — zgromadziły nadspodziewanie dużo słuchaczy i to wbrew pesymistycznym przewidywaniom, że ciężka sytuacja gospodarcza, redukcje poborów i t. p. ujemnie odbijają się na ilościowym napływie słuchaczy na kursy wakacyjne. Zgłosiło się na kursy oświatowe 116 osób, w czym 66 mężczyzn i 50 kobiet. Z tego przybyło 101 osób — 60 mężczyzn i 41 kobiet, zaś uczęszczało do końca i otrzymało zaświadczenia 95 osób — 55 mężczyzn i 40 kobiet. Kilku słuchaczy musiało opuścić kurs przed ukończeniem z powodu powołania na ćwiczenia wojskowe.

Praca odbywała się w trzech równoległych grupach (kursach) mianowicie: 1) kurs świetlicowy, 2) kurs poświęcony metodom pracy w dziedzinie kształcenia dorosłych i 3) kurs dla nauczycielek, pracujących wśród kobiet wiejskich. Liczbowe rozgrupowanie słuchaczy według powyższych specjalności było następujące: a) kurs świetlicowy 44 osoby — 31 mężczyzn i 13 kobiet, b) kurs kształcenia dorosłych 36 osób — 28 mężczyzn i 8 kobiet, c) kurs kobiecy 21 osób — 1 mężczyzna i 20 kobiet. Razem 101 osób, 60 mężczyzn i 41 kobiet.

Zestawienie według okręgów szkolnych wykazuje, iż w dniu ukończenia kursu (30/VII.31 r.) było słuchaczy: z Okręgu Lubelskiego 49 osób, z Krakowskiego 31, z Poleskiego 6, ze Śląska 2, z Pomorskiego 2, z Łódzkiego 2, z Wileńskiego 2 i z Poznańskiego 1.

Z terenu Okr. Szk. Lubelskiego dostarczyły słuchaczy powiaty (również według stanu z dnia ukończenia kursu): Włodawa 9 osób, Radzyń 8, Biłgoraj 7, Hrubieszów 7, Puławy 5, Chełm 3, Tomaszów 2, Łuków 2, Lublin 2, oraz Lubartów, Garwolin, Krasnystaw i Sokołów po jednej osobie.

Prelegentami na kursach byli p. p.: Wiz. Jędrzej Cierniak, Wiz. Janina Komornicka, Dr. Jadwiga Młodowska, Klemens Frelek, Ludwik Pawłowski, Dr. Wiktor Ormicki, Inż. Ignacy Solarz, Józef Czechowicz, Zofja Solarzowa, Dr. Adam Żurkowski, Janina Krzewska, Walenty Regulski, Marja Zdaniczówna, Czesław Wycech i Jan Dobrzański. Kierownikami pedagogicznymi byli p. p.: Zofja Mierzwińska — kurs świetlicowy, Teofil Matejko —

kurs kształcenia dorosłych, Wera Ogarkowa — kurs kobiety. Kierownictwo całości sprawował Feliks Popławski. Kierownictwo administracyjne insp. p. Józef Mucha. Internat kursu i sale wykładowe mieściły się tym razem w gmachu gimnazjum państwowego. Kierownikiem internatu był p. Juljan Mamczar kierownik szkoły powsz. w Puławach, „żywicielką” kursu — p. Mamczarowa. Korzystało z internatu 93 osoby z pośród słuchaczy oraz wszyscy prelegenci. Koszt utrzymania 1 osoby wciągu lipca (2-30 włącznie) wynosił 90 zł. Przysnać należy, że internat, szczególnie zaś kuchnia prowadzone były bez zarzutu.

Koszta organizacji kursu wynosiły: a) wykłady i podróże prelegentów 4359 zł. 10 gr., koszta organizacyjne 1562 zł. 47 gr. Funduszków na pokrycie powyższych kosztów dostarczyli: słuchacze z wpisowego 1908 zł. 75 gr. z funduszków państwowych 4013 zł. Liczby te nie obejmują kosztów prowadzenia internatu.

Słuchacze kursów korzystali z biblioteki podręcznej, do której książek dostarczyła Centralna Biblioteka Kuratorjum O. S. L. Na miejscu też była czytelnia czasopism oświatowych i dzienników.

Życie towarzyskie ogniskowało się w świetlicy, która znalazła pomieszczenie również w lokalu gimnazjum. Praca poza wykładowa skupiła się w sekcjach opartych na zasadach samorządowych. Były sekcje: wycieczkowa, teatralna, prasowa, sportowa, śpiewacza i świetlicowa. Sekcja wycieczkowa urządziła dwie dalsze całodzienne wycieczki dla wszystkich uczestników kursów — pierwsza do Kazimierza i Janowca, druga do Nałęczowa. Poza tem odbywały się wycieczki bliższe, których celem było zwiedzenie Puław i okolicy oraz poszczególnych działów Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. W wycieczkach tych i wogóle we wszystkich poczynaniach towarzyskich i samorządowych uczestniczył także kurs geograficzny, który równocześnie odbywał się w Puławach. Poza tem kurs kształcenia dorosłych odbył odrębną wycieczkę do Lublina.

Teatralna sekcja, pracująca pod kierownictwem p. Wiz. Jędrzeja Cierniaka i p. T. Matejki miała trudne zadanie zorganizowania w ciągu stosunkowo krótkiego czasu wielkiego widowiska ludowego p. t. „Franusiowa dola”, przedstawiającego całe życie wiejskiego człeka, Franusia muzykanta od kolebki do grobu, a nawet i poza grób, bośmy przecie byli z Franusiem w niebie i widzieliśmy jak ofiarował swoje skrzypki Panu Jezusowi. Sekcja wywiązała się z zadania dobrze. Chrzestnemu ojcu widowiska — Cierniakowi należy się serdeczne podziękowanie za uciążliwą, lecz owocną pracę.

Owocem działania sekcji prasowej jest wydanie jednodniówki wakacyjnych kursów nauczycielskich w Puławach p. t. „W służbie życia”. Całość wydawnictwa — tak stronę redakcyjną jak i finansową zrealizowała sekcja własnymi siłami. Najczynniejszymi jej członkami byli p. p. Helena Jałosińska, dr. Wład. Żyła, Jerzy Piątkowski i Teofil Matejko.

Sekcja sportowa organizowała ćwiczenia gimnastyczne w dwu osobnych kompletach dla pań i panów oraz lekcje pływania na Wiśle. Kierownikiem tych zajęć był p. Grzywacz, prof. gimnazjum w Puławach. Z powodu dużej różnorodności zajęć pozawykładowych sekcja ta nie mogła rozwinąć pracy należycie. Podobnie przedstawiła się sprawa sekcji śpiewaczej, która poza przygotowaniem kilku pieśni na pogrzeb ś. p. Zofji Kretówny,

tragicznie zmarłej słuchaczki kursu geograficznego, nie zdołała skupić dość osób, do systematycznych zajęć. Kierownikiem tej sekcji był p. Majkut.

Sekcja świetlicowa miała za zadanie organizować życie świetlicowe na kursach. Przygotowywała ona i programy zajęć świetlicowych, urządziła śpiewy, inscenizacje i t. p.

Tegoroczne kursy oświatowe puławskie były organizowane pod kątem specjalizacji, która jest warunkiem pogłębienia pracy oświatowej. Pogłębienie zaś jest nakazem, wynikającym z dzisiejszej nowej rzeczywistości społecznej i oświatowej i z realnych tej rzeczywistości potrzeb. To też nie ulega wątpliwości, iż praca nad przygotowaniem pracowników i działaczy oświatowych tym torem pójdzie. I będzie się starała, aby na podłożu orientacji w ogólnych zagadnieniach oświatowych wytwarzać specjalistów, znających specjalnie jedną dziedzinę i umiejących ją realizować.

Gdybyśmy chcieli wykorzystać tegoroczne doświadczenie puławskie przy organizowaniu podobnych kursów w latach przyszłych, to przede wszystkim należałoby unikać zbyt wielkich skupień słuchaczy, gdyż to utrudnia wytworzenie atmosfery współżycia i zahamowuje głębszą pracę oświatowo-wychowawczą. Także należałoby unikać zbyt wielkiej rozpiętości co do wieku słuchaczy, a wydaje się, iż niedługo wypadnie wprowadzić zróżnicowanie ze względu na stopień zaawansowania i znajomości zagadnień oświatowych. Sprawy te wymagają gruntownego omówienia. Tu możemy je jedynie zanotować.

P. F.

K O M U N I K A T Y.

Komunikat Centralnej Biblioteki Pedagogicznej K. O. S. L.

Centralna Biblioteka Pedagogiczna zawiadamia swych czytelników, iż z powodu zmian organizacyjnych normalne czynności wypożyczania książek tak na miejscu, jak i pocztą czytelnikom zamiejscowym są chwilowo wstrzymane.

O dniu ponownego otwarcia Biblioteki nastąpi osobne zawiadomienie w Dz. Urz., jak również w codziennej prasie miejscowej. Wówczas też będą załatwione zamówienia pocztowe na książki.

W sprawie Koła Polskiego T-wa Neofilologów.

Po zakończeniu kursu dla nauczycieli j. obcych nowożytnych, który odbył się w ub. roku szkolnym w Lublinie, powstało Lubelskie Koło Polskiego Towarzystwa Neofilologów, którego odezwę poniżej zamieszczamy.

„Przystępując z nowym rokiem szkolnym do pracy, Zarząd Lubelskiego Koła Polskiego Towarzystwa Neofilologów zwraca się z gorącą prośbą do wszystkich nauczycieli obcych języków w szkołach powszechnych i średnich na terenie Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lubelskiego

o poparcie prac i inicjatywy Towarzystwa przez zapisywanie się na członków Koła, względnie tworzenie samodzielnych kół, gdzie tylko na to pozwolą warunki.

Towarzystwo ma do spełnienia liczne i poważne zadania. Przewszystkiem Zarząd Koła uważa za konieczne nawiązanie jak najbliższego kontaktu między członkami dla omawiania najnowszych zdobyczy w zakresie dydaktyki i metodyki nauczania języków nowożytnych. Mając w planie najbliższej swej pracy szereg pogadań dyskusyjnych (i referatów) — Zarząd żywi niepłonną nadzieję, że apel ten nie przebrzmi bez echa i skupi w T. P. N., jako czynnych członków tych Neofilologów, którym poziom polskich szkół w tej dziedzinie nie jest obojętny.

O bliższe informacje prosimy zwracać się do Zarządu Lubelskiego Koła T. P. N., Lublin, ul. Bernardyńska 14”.

Komunikat Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie w sprawie ostatnich wydawnictw.

Dr. Zygmunt KUKULSKI: Źródła do dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce z doby Izby Edukacji Publicznej 1807—1812, zebrał i wstępem poprzedził . . . Lublin, 1931. Cena księgarska zł. 25. Str. LXI i 637.

Jan RIABININ: Rada miejska lubelska w XVII wieku. Materiały do monografii m. Lublina pod redakcją dr. Leona Białkowskiego, dyr. Arch. Państwowego w Lublinie i prof. K. Un. Lub. Lublin, 1931. Cena księgarska zł. 3. Str. IV i 48.

Nieustające w swych pracach Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie mimo trudności, z jakimi dzisiaj przychodzi każdemu walczyć, przynosi w obecnym roku swoim członkom znowu dwa nowe wydawnictwa, utrzymane na zasadniczej linii swoich poczynań, by popierać nie tylko badania, dotyczące regionu lubelskiego, lecz wspierać także badaczy, którzy na terenie Lublina swe namioty naukowe rozbili. Myśl, która przyświecała wydaniu pierwszego tomu PAMIĘTNIKA LUBELSKIEGO, znajduje również wyraz i w dwu ostatnich pracach.

Prof. dr. Zygmunt Kukulski swym wydaniem Źródeł do dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce w latach 1807—1812 zapełnia bardzo dotkliwą lukę w badaniach naukowych nad rozwojem polskiej myśli pedagogicznej i szkolnictwa polskiego. Mimo licznych prac niejednokrotnie bardzo poważnych, brak nam właściwej monografii o Komisji Edukacji Narodowej. Materiały do takiej monografii, wydawane przez T. Wierzbowskiego uległy przerwie, której nie zapełniają w całości prace J. Lewickiego, W. Tokarza, Hanny Pohońskiej, Stefana Truchima, Władysława Szumowskiego, czy też Stanisława Tynca i Zygmunta Kukulskiego. Słusznie też zaznacza wydawca ostatniej pracy, że znamy co prawda dążności Komisji Edukacji Narodowej, jej rozporządzenia, ustawy pedagogiczne i organizacyjne, ale mało posiadamy wiadomości o stosowaniu teorii w praktyce, dotąd nie zostało należycie oświetlone życie wewnętrzne nie tylko samej instytucji naczelnej i jej organów pomocniczych, ale i samych szkół: głównych, wydzielonych, podwydziałowych i parafjalnych.

Znacznie gorzej przedstawia się stan badań nad okresem Księstwa Warszawskiego, który ma swoją fizjognomię na każdym polu pracy państwowej, a szczególnie na polu oświaty. Przecież to chwila, w której po przeoraniu gruntu przez Komisję Edukacji Narodowej jej następczyni, Izba Edukacji Publicznej, kładła fundamenty pod zupełnie nowoczesną budowę szkolnictwa na wszystkich jego szczeblach, przesiąkniętą na wskroś ideą wychowania obywatelskiego i państwowego.

Prawda, interesowano się także tym okresem naszej oświaty, a zwłaszcza ostatnie prace Kota, Kukulskiego i W. Bobkowskiej rzuciły już wiele nowego światła na tę dobę, do pełnego jednak obrazu, do zrozumienia najgłębszej treści i nurtu życia tej chwili jest jeszcze daleko. Brakowało ciągle dzieła, któreby pozwoliło bezpośrednio przyrzeć się epoce niejako twarz. Zadanie to postanowiła sobie spełnić ostatnia praca dr. Zygmunta Kukulskiego.

Znakomicie do tego przygotowany poprzednimi swojemi publikacjami, poświęconemi czy to Komisji Edukacji Narodowej, czy to działalności pedagogicznej Czackiego i Staszica, czy to badaniom nad wpływami Pestalozzowego w Polsce, autor pomnikowego, można rzec, wydania pierwszego polskiego Elementarza dla szkół parafjalnych narodowych z r. 1785, postawił sobie za cel przynajmniej częściowe wypełnienie dotkliwej luki przez ogłoszenie drukiem podstawowych materiałów źródłowych do dziejów oświaty w Polsce za czasów Izby Edukacji Publicznej.

Brak miejsca nie pozwala na pełne omówienie przebogatej treści obszernego rozmiarami woluminu, można jednak powiedzieć, że praca dr. Zygmunta Kukulskiego należy do najpoważniejszych pozycji w dotychczasowym dorobku Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie i stanie się naprawdę źródłem dla wielu prac naukowych, bez którego nie będzie się mógł obejść nikt, kto się tą epoką naszego szkolnictwa choć przez chwilę będzie interesował.

* * *

W zupełnie inny świat przenosi nas rozprawa kustosza Archiwum Państwowego w Lublinie, Jana Riabinina. Zastłony już nad poznaniem przeszłości Lublina badacz włączył swą pracę w poczet materiałów do monografji m. Lublina. W wydawnictwie tem, wydawanem nakładem Magistratu miasta Lublina, wyszły już poprzednio Wilkierze XV—XVII w., wydane przez prof. dr. Leona Białkowskiego, oraz Jana Riabinina: Lublin w księgach wójtowsko-ławniczych XVII—XVIII wieku. W pracy obecnie wychodzącej z pod prasy, poświęconej radzie miejskiej lubelskiej w XVII wieku nawiązuje autor do pracy Zofji Froehlichowej: Z dziejów organizacji władz miejskich m. Lublina do końca XVII wieku, ogłoszonej w I tomie Pamiętnika Lubelskiego, wydanego nakładem Tow. Przyjaciół Nauk w Lublinie.

Ścisłe ograniczenie tematu pozwala autorowi na żywe i barwne przedstawienie życia panów rajców lubelskich, ich działalności społecznej i municypalnej, ich słabości i wielkości, ich koligacyj i dochodów prawych i lewych i stanowisku prawnem. Na podstawie wytrwałych poszukiwań w bogatych księgach miejskich z w. 17 udało się autorowi stwierdzić, że samorząd miejski w 17 w. był właściwie nominalny.

* * *

Na zakończenie tych krótkich sprawozdań można dodać, że wydawnictwa Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie otrzymują członkowie Towarzystwa darmo, jeżeli wpłacają swe składki roczne (zł. 12 rocznie) systematycznie, oprócz tego powyższe wydawnictwa można otrzymać po cenie niższej bezpośrednio w Towarzystwie Przyjaciół Nauk, Lublin, Bernardyńska 14, po wpłaceniu na rachunek Towarzystwa na konto P. K. O. Nr. 64559, za Źródła do dziejów wychowania zł. 20, za Radę miejską lubelską w XVII w. zł. 2 gr. 50, cena ta obejmuje koszt opakowania i przesyłki niepoleconej, za poleconą należy dopłacić 50 gr.

Prenumerata roczna zł. 6, półroczna zł. 3. Numer pojedynczy 60 gr.
Konto P.K.O. 30 617. Adres Redakcji i Administracji Lublin, Kuratorjum Szkolne

---

OŁÓWKI
L. i C. HARDTMUTH
WYROBU KRAJOWEGO

Istniejąca w Polsce od szeregu lat Fabryka Ołówków i Wyrobów Galalitowych „Lechistan” S. A. w Warszawie, została z końcem ubiegłego roku przeniesiona do znacznie obszerniejszych zabudowań **w Krakowie, przy ul. Czarnowiejskiej 70** i tutaj prowadzona jest nadal pod brzmieniem:

POLSKA FABRYKA OŁÓWKÓW
L. i C. HARDTMUTH-LECHISTAN S. A.

Fabryka stojąca pod kierownictwem wybitnych sił fachowych, a urządzona według najnowszych wymogów technicznych, zatrudnia polskich pracowników we własnym zakresie, oraz szereg przedsiębiorstw krajowych i wykonuje ołówki grafitowe kopjowe, kolorowe dla użytku szkolnego, biurowego i technicznego.

POLSKI KONSUMENT
używa tylko doskonałych wyrobów
POLSKIEJ FABRYKI OŁÓWKÓW
L. i C. HARDTMUTH-
LECHISTAN S. A.
W KRAKOWIE